

Norsk institutt for kulturminneforskning

Fortidens minner i dagens landskap

Status for automatisk fredete kulturminner
i Nord-Aurdal kommune, Oppland 2000

May-Liss Bøe Sollund

Norsk institutt for kulturminneforskning NIKU

NIKU ble etablert 1. september 1994 som del av Stiftelsen for naturforskning og kulturminneforskning, NINA•NIKU. Instituttet har som oppgave å utføre anvendt forskning og forskningsbasert oppdragsvirksomhet innenfor kulturminnevernet og målsettingen er å være et nasjonalt og internasjonalt kompetansesenter innen anvendt kulturminneforskning.

NIKU har kompetanse bl.a. innen arkeologi (forhistorie og middelalder), arkitektur, etnologi, fotografi, fysisk antropologi, geografiske informasjonssystemer, informatikk, konservering og kunsthistorie. Instituttet utfører forskning og oppdrag innenfor følgende områder:

- Arkeologi i middelalderbyene
- Arkeologiske registreringer og overvåkinger
- Bygningsundersøkelser
- Fargeundersøkelser (bygninger)
- Fotodokumentasjon
- Humanosteologi
- Konservering og restaurering
- Landskap og kulturminner
- Landskapsanalyser og konsekvensutredninger for kulturminner i samband med naturinngrep og arealendringer
- Miljøovervåking
- Oppmålinger
- Registrering av kulturminner

De største oppdragsgiverne er, i tillegg til Miljøverndepartementet og Norges forskningsråd, Riksantikvaren, Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet og andre offentlige institusjoner og bedrifter (Statsbygg, Forsvaret ol.).

NIKU har sitt hovedkontor i Oslo og distriktskontorer i Bergen, Oslo (Gamlebyen), Tromsø, Trondheim og Tønsberg. Fellesadministrasjonen med det andre instituttet i Stiftelsen, NINA, ligger i Trondheim.

NIKU Publikasjoner

Fra 2001 går instituttet bort fra de tidligere seriene, Fagrapport, Oppdragsmelding og Temahefte, og utgir én serie, NIKU Publikasjoner. Serien nummereres i fortsettelse av Oppdragsmeldingene, men vil innholdsmessig omfatte det vide spekter av kulturminnefaglige tema og rapporter som tidligere fordelte seg på tre serier.

Fakta-ark

Hensikten med disse er å gjøre viktige resultater av den faglige virksomheten tilgjengelig for et større publikum. Fakta-arkene er gratis; de er også tilgjengelige på hjemmesiden til NINA•NIKU, www.ninaniku.no.

Prosjekt nr.: 2280100

Oppdragsgiver: Riksantikvaren

Tilgjengelighet: Åpen

Ansvarlig signatur:

Sollund, M.-L. Bøe. 2001. Fortidens minner i dagens landskap. Status for automatisk fredete kulturminner i Nord-Aurdal kommune, Oppland 2000. - NIKU Publikasjoner 107: 1-19.

Oslo, april 2001

NIKU publikasjoner 107
ISSN 1502-4903
ISBN 82-426-1225-0

Rettighetshaver ©: NINA•NIKU
Stiftelsen for naturforskning
og kulturminneforskning

Publikasjonen kan siteres fritt med
kildeangivelse

Redaksjon:
Grete Gundhus

Grafisk design / produksjon:
Elisabeth Mølbach
Tegnekontoret NINA•NIKU

Opplag: 200
Sats: NINA•NIKU
Trykk: Innpublish Kopisentralen AS

Trykt på miljøpapir

Kontaktadresse:
NIKU
Dronningensgt. 13,
Postboks 736 Sentrum
N-0105 Oslo
Tlf.: 23 35 50 00
Faks: 23 35 50 01
Internett: www.ninaniku.no

Referat

Sollund, May-Liss Bøe 2001: Fortidens minner i dagens landskap. Status for automatisk fredete kulturminner i Nord-Aurdal kommune, Oppland, 2000. - NIKU Publikasjoner 107: 1-19

Denne rapporten beskriver omfanget av skader som er påført de automatisk fredete kulturminnene (fornminnene) i Nord-Aurdal kommune i Oppland i perioden 1972/86/91-2000. Undersøkelsen er utført på bestilling fra Riksantikvaren som ønsker en kartlegging av årsakene til at den registrerte kulturminnebestanden desimeres. I tillegg ønskes en kontroll av om fornminnene er nøyaktig kartfestet. Nord-Aurdal er en innlandskommune med synkende folketall der servicenæringene er økende. Resultatene er basert på de observasjoner som ble gjort da 97 kulturminneområder ble kontrollert i 2000. Bakgrunns materialet var kartlegging og beskrivelse av fornminner i Nord-Aurdal kommune som ble foretatt i samarbeid med Økonomisk kartverk i 1972, 1986 og 1991. Rapporten viser hvilke type tiltak som har forårsaket inngrepene. Resultatet av kontrollen viser at i løpet av 9-28 år, er fem fornminner blitt fjernet ulovlig. To fornminner er blitt skadet i disse årene. Det er aktiviteter i forbindelse med jordbruk som har forårsaket fjerningen. Syv fornminner var feilavmerket i forbindelse med registreringen.

Emneord: Fornminne - Miljøovervåking - Kontrollregistrering - Nord-Aurdal

Abstract

Sollund, May-Liss Bøe 2001. Prehistoric monuments, modern threats. A report on condition assessments of protected sites and monuments in the municipality of Nord-Aurdal, Oppland, 2000.

The report catalogues the nature and extent of damages that have been inflicted on protected prehistoric sites and monuments in Nord-Aurdal, Oppland County, during the period 1972/86/91-2000. Nord-Aurdal is an inland municipality, where the population is declining and the service industry is growing. The results are based on a survey of 97 recorded prehistoric sites, conducted in 2000. Control results were provided by similar, partial surveys undertaken in 1972, 1986 and 1991. By combining the two sets of information, it was possible to produce a comprehensive assessment of the recorded monuments' current condition. The new survey revealed that, in the past 9-28 years, five monuments have been removed without authorisation, and two have suffered some kind of damage. Agricultural activities were identified as the cause of destruction.

The present survey is part of a country-wide investigation, initiated by the Directorate for Cultural Heritage, concerning the problem of monument attrition. In addition to condition assessment, the survey involved verification of the recorded monuments' map co-ordinates. This revealed that seven monuments had been incorrectly mapped by previous surveys.

Key words: Prehistoric sites and monuments - Environmental monitoring - Control survey

Forord

NIKU foretok våren 2000 en kontrollregistrering av 97 automatisk fredete kulturminner i Nord-Aurdal kommune, Oppland. Registreringen ble gjennomført på oppdrag fra Riksantikvaren. Oppdraget er en del av miljøovervåkingen.

Forsker Odd Egil Stabbetorp, NINA, har deltatt i registreringen og var ansvarlig for kontrollen av kartfestingen. Han har også skrevet avsnittet om kontroll av kartavmerkningene og laget kartene i denne rapporten. Forsker Jan Henning Larsen, Oldsaksamlingen, UKM, har deltatt i kontrollarbeidet som ble utført ved Tisleifjorden. De takkes.

Oslo, januar 2001

May-Liss Bøe Sollund

Innhold

Referat	3
Abstract	3
Forord	3
1 Innledning	4
2 Bakgrunn	5
2.1 Arealis	5
3 Området	
3.1 Tidligere registreringer	6
4 Kvalitetskontroll av tidligere registreringer	7
4.1 Kontroll av kartfestingen	7
4.2 Tilstandsending	7
5 Desimering av kartfestede kulturminner i Nord-Aurdal i perioden 1920-2000	9
6 Sammenfatning	10
7 Kilder	10
8 Vedlegg	11
Vedlegg 1: Oversikt over kontrollerte kulturminner	11
Vedlegg 2: Oversikt over kartkoordinater, polygon	13
Vedlegg 3: Oversikt over kartkoordinater, punkt	14
Vedlegg 4: Oversikt over kulturminner som ble fjernet i perioden 1920-2000	15

1 Innledning

I perioden 1997 til 1999 utførte NIKU på bestilling fra Riksantikvaren kontrollregistreringer av automatisk fredede kulturminner i seks kommuner. I disse prosjektene ble det fokusert på desimeringshastigheten for fornminnene i forskjellige deler av landet. Resultatene fra disse undersøkelsene som er publisert i serien NIKU Oppdragsmelding, omhandler kommunene Trondheim, Grong, Voss, Tromsø, Gjesdal og Skien (Se for øvrig Kilder). I miljøovervåkingsammenheng ønsker Riksantikvaren (RA) å videreføre slike kontrollregistreringer, men i en noe annen form. I prosjektet skal 16 modellkommuner overvåkes med tanke på desimering av kulturminner og kulturmiljøer. Arbeidet er beregnet å pågå i fire år.

Denne rapporten omhandler resultatene fra den første av kontrollregistreringene i dette prosjektet.

2 Bakgrunn

Undersøkelsen er utført på bestilling fra Riksantikvaren, Statsbudsjettet 2000, kapittel 1429, Post 21, Tjenester Registerutvikling.

I Riksantikvarens bestilling heter det: «Prosjektet Kontrollregistreringer ble igangsatt i 1997 med fokusering på desimeringshastigheten for automatisk fredete kulturminner. Seks kommuner er blitt kontrollert. Dette prosjektet ble avsluttet i 1999. Som en del av miljøovervåkningen ønsker RA å videreføre kontrollregistreringene i en noe endret form. Utgangspunktet er at det gjennom en 4-års periode skal velges 16 modellkommuner som skal overvåkes med tanke på desimering av kulturminner og kulturmiljøer. Utvalget av modellkommuner gjøres av RA ut fra et sett kriterier:

1. Arealis-kommuner danner grunnlag for utvelgelse.
2. Kulturminnene i de utvalgte kommuner skal være godt dokumentert gjennom tidligere registreringer.
3. Kommunene skal ha et representativt utvalg av kulturminner. Med dette forstås det kulturminner knyttet både til innmark og utmarksområder.
4. Utvalget skal vise god representativ spredning med hensyn til næringsgrunnlag, geografisk spredning, kyst/innland og etnisk dimensjon.
5. Det skal benyttes DGPS ved kontroll. Dette punktet vektlegges sterkt fra nå av, ettersom kulturminner heretter primært skal stedsfestes ved koordinater.

6. Det skal gjøres en kvalitetsvurdering av de tidligere registreringsopplysningene.
7. Vurdering av hvorvidt årsaker til skading/fjerning av et kulturminne er av ny dato, samt årsaken(e) til skader/fjerning.»

Og videre:

« De utvalgte modellkommunene for 2000 som er aktuelle for kontrollregistrering er:

- Kautokeino, Finnmark (innland, samisk, primærnæring, reinprodukter, stabilt folketall) 1978 førstegangsregistrert ØK.
- Fræna, Møre og Romsdal (kyst, primærnæring, industri, stabilt folketall) 1975/1976 førstegangsregistrert ØK.
- Nord-Aurdal, Oppland (innland, servicenæring, synkende folketall) 1972/1991 førstegangsregistrert ØK.»

2.1 Arealis

I sin bestilling av arbeidet skriver Riksantikvaren blant annet at Arealis-kommuner danner grunnlag for utvelgelse. Her følger en kort presentasjon av Arealis.

Arealis er et nasjonalt prosjekt. Det ble satt i gang i 1997 av Miljøverndepartementet og Statens kartverk og målsettingen er å formidle informasjon om arealverdier til kommuner og fylkesetater. Arealis er ment å være et verktøy for planleggere og politikere og på den måten bidra til bedre planprosesser.

Arealis er et samarbeide mellom ulike institusjoner og fagetater som tilstreber å etablere enhetlige datasett for kommuner og fylker. Temaopplysninger blir koblet til kartdata, og på den måten får man mulighet til å sammenligne arealverdier og å analysere arealkonflikter. (Statens kartverks internett-presentasjon: statkart.no/arealis/hvaerarealis/index.html).

Fylkesprosjektet i Oppland ble etablert høsten 1998. Kommunene Nord-Aurdal og Skjåk er plukket ut som pilotkommuner og deltar i prosjektet med leveranse av arealdata og som testbrukere av databasen (http://www.statkart.no/arealis/fylker/skop/05fylke_OP.html).

Alle kulturminnene i Nord-Aurdal er digitalisert av Statens kartverk i forbindelse med dette prosjektet innenfor tema kulturminner. Grunnlag for arbeidet er manuskart som er utarbeidet av NIKU. NIKU utarbeider også en egenskapsfil til disse kartdataene. Det er et standardisert uttrekk med opplysninger hentet fra Fornminneregisteret. Egenskapsfilen inneholder data om kvaliteten på kartavmekningen, når registreringen er utført, hvilke institusjon som er ansvarlig for dataene, men også opplysninger om det registrerte objektet slik som betegnelse, alder og antall. Standarden på egenskapsdataene er beskrevet i SOSI-manualen som er publisert av Statens kartverk. SOSI står for Samordnet opplegg for stedfestet informasjon og er et standarformat for digitale geodata.

3 Området

Nord-Aurdal kommune i Oppland fylke ligger midt i Valdres på begge sider av Strondafjorden og øvre del av Begna. Kommuneadministrasjonssenteret er Fagernes. Øvrige tettsteder er Leira og Aurdal. Omtrent halvparten av kommunens befolkning bor i tettbygde strøk. Kommunen har et landareal på 856 km², og ca halvparten av dette ligger mer enn 900 meter over havet. Jordbruket beslaglegger bare 4% av landarealet, mens 25% er dekket av produktiv skog. Det blir bygd få nye skogsbilveier i kommunen, derimot foregår det en opprusting av seterveiene som i hovedsak ble bygd på 1980-tallet.

Kommunen hadde i 1997 6514 innbyggere. For sysselsettingen i kommunene, se **figur 1**. (Aschehoug og Gylvendals Store norske leksikon. Oslo 1979 og 1999 og muntlige opplysninger fra ansatte i kommuneadministrasjonen)

3.1 Tidligere registreringer

Den nordøstlige delen av Nord-Aurdal kommune ble registrert med hensyn til kulturminner i 1972 og i 1986 i forbindelse med førstegangskartleggingen for Økonomisk kartverk (ØK). Den resterende delen, som for øvrig er den største både når det gjelder areal og antall registrerte kulturminner, ble registrert av Oppland fylkeskommune i 1991. Etter dette er det også foretatt registreringer i regi av Oppland fylkeskommune i forbindelse med reguleringsplaner. De registrerte objektene er avmerket på flyfoto som senere er brukt til konstruksjon av kart, ØK-kart, mens enkelte av de senest registrerte er innmålt av kommunen.

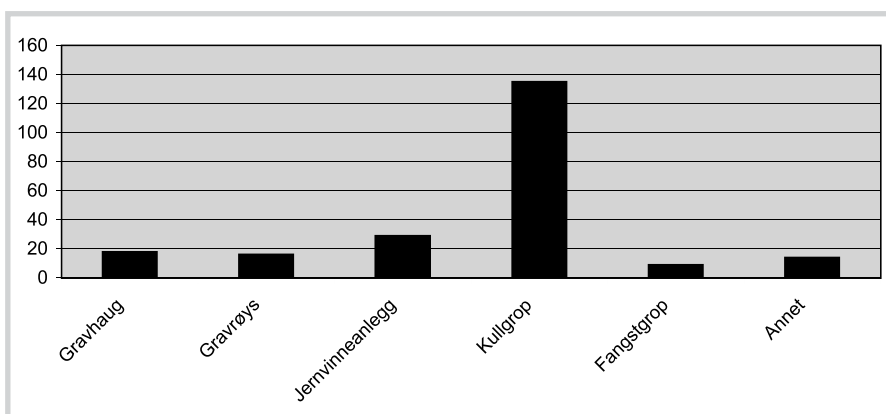
De automatisk fredete kulturminnene fordeler seg på følgende kategorier og antall:

- 18 gravhauger
- 16 gravrøyser
- 1 gravkiste
- 29 jernvinneanlegg
- 1 røsteplass
- 135 kullgroper
- 9 fangstgroper
- 7 groper av uviss funksjon
- 20 rydningsrøyser
- 1 «tuft»
- 2 boplassområder,
- 1 fra steinbrukende tid og
- 1 fra middelalder
- 1 skiferhelle med skålgroper

Til sammen er det registrert automatisk fredete kulturminner på 186 lokaliteter i kommunen. Dette utgjør 221 enkeltminner, **figur 2**.

Sysselsetting	1970	1997
Jord- og skogbruk	27 %	14 %
Industri og bergverk	11 %	7 %
Bygg og anlegg	15 %	9 %
Forretnings-virksomhet	16 %	23 %
Samferdsel	9 %	7 %
Andre tjenesteytende næringer	22 %	38 %
Kraft/vann		2 %

Figur 1 Sysselsetting i Nord-Aurdal kommune, 1970 og 1997

Figur 2 Kartfestede automatisk fredete kulturminner i Nord-Aurdal, Oppland 1999. Figuren viser enkeltminner.

4 Kvalitetskontroll av tidligere registreringer

Prosjektet skal kvalitetssikre dataene innen temaet automatisk fredete kulturminner som ikke er bygninger. I dette arbeidet ble både nøyaktighet av avmerkningene kontrollert, og skader på kulturminnene ble dokumentert.

I forbindelse med oppdraget ble det våren 2000 utført kontroll på 97 lokaliteter der det var registrert synlige automatisk fredete kulturminner. De lokalitetene som ikke ble oppsøkt var i hovedsak objekter som var registrert i nærheten av Fagernes lufthavn og som ligger langt fra ferdselsveier, og der det ifølge kartmaterialet ikke har skjedd store endringer det siste 10-år, samt objekter som er registrert i forbindelse med konsekvensutredning for Valdres Golf A/S. De sistnevnte er innmålt av kommunen. Enkelte av kulturminnene var dessuten registrert på et tidspunkt da vannstanden i regulerte innsjøer var svært lav, og ved kontrollen lå disse under vann. Alle lokaliteter som ikke ble oppsøkt i felt er antatt å være uendret etter registreringstidspunktet.

4.1 Kontroll av kartfestingen

Under feltkontrollen ble stedfestingen av fornminnene testet ved hjelp av bærbar GPS-mottager. Siden digitaliseringen av fornminnene er tilpasset Økonomisk kartverk som benytter kartprojeksjonen NGO48, var det nødvendig å transformere de digitale dataene til et koordinatsystem som var tilgjengelig på GPS-mottageren. Dette ble gjort ved hjelp av programmet WSKTRANS, og koordinatsystemet som ble benyttet i felt var UTM Euref 89 (sone 32). For fornminner som er digitalisert som polygoner, ble midtpunktet i polygonet transformert.

I felt ble GPS-mottagerens posisjonsangivelse for de oppsøkte fornminnene registrert, og i etterkant ble denne sammenholdt med kartangivelsen på Økonomisk Kartverk. Avviket mellom de to angivelsene ble beregnet som avstand i meter.

Erfaringen med bruk av GPS i felt var positiv. Spesielt i åpent lende ga mottageren presise data og med lite variasjon i posisjonsangivelsen hvis mottageren ble holdt stille over lengre tid. I skog var det tydelig at trekronene forstyrret mottagerforholdene, noe som fører til en større feilkilde i avlesningene, men normalt innenfor en feilmargen på 15 m.

I alt ble 75 av de oppsøkte fornminnene innmålt ved GPS. Av disse er 23 angitt som polygoner på økonomisk kartverk, mens 52 er angitt som punkter. Kartposisjoner og resultatene av GPS-innmålingene er angitt i UTM_{WGS84}-koordinater i **vedlegg 2 og 3**. De øvrige 22 fornminnene lå i tilknytning til eller så nær bygninger at kartavmerkningen indikerte at de var nøyaktig posisjonert. I de tilfelle hvor fornminnene er representert med polygoner, ble avviket mellom kart og GPS-innmåling beregnet som avstand fra polygonets ytterkant og vår punktavlesning (satt til 0 hvis punktavlesningen havnet innenfor polygonet). For punktmarkerte fornminner ble avviket beregnet som geografisk avstand mellom kartangivelsen og GPS-innmålingen.

GPS viste seg som et nyttig hjelpemiddel for å finne fornminnene i terrenget, og i de fleste tilfelle er det god overensstemmelse mellom stedsangivelsen på økonomisk kart og GPS-innmålingene. I fire tilfelle var imidlertid avviket påtagelig, samtidig som det var klart ut fra andre detaljer på kartet at fornminnene var feilmarkert. Disse er oversendt Statens Kartverk for oppretting av kartet. For objekt 030567 var det skjedd endringer i terrenget i forhold til kartbildet som gjorde at vi ikke kunne avgjøre i hvilken grad det forholdsvis store avviket mellom kart og GPS skyldtes feilmarkering. Tre objekter som lå i skog kunne ikke gjenfinnes.

Det var også en merkbart forskjell i kvaliteten på satellitmottagningen i skog og i åpent lende: Mens den gjennomsnittlige forskjellen mellom kart og GPS var 10 m for de 55 fornminnene som lå relativt åpent, var avviket i gjennomsnitt 31 m for de 14 som lå i

skog. Det bør bemerkes at manuell avmerkning på flyfoto eller kart også er vanskeligere i skogsterreng med få detaljer å forholde funnet til, men den primære kilden til det økte avviket ligger nok i større unøyaktighet i GPS-innmålingen.

I Arealissammenheng er kravene til nøyaktighet i stedfestingen for fornminnene kalt stedkvalitet og følgende tillatte avvik er angitt i de tilhørende kodene:

Særs god = bedre enn 20 m i terrenget
 Meget god = bedre enn 50 m i terrenget
 God = bedre enn 100 m i terrenget
 Mindre god = ofte dårligere enn 100 m i terrenget

GPS-målingene gir derfor inntrykk av at stedfestingen av fornminnene i økonomisk kartverk generelt er meget god. GPS bør i framtida inngå som et naturlig verktøy når det gjelder stedfesting og stedfestingskontroll av kulturminner. Med økt erfaring i bruk av apparaturen vil man sannsynligvis kunne få en enda mer presis kvalitetskontroll av stedfestingen enn hva vi har gjort i denne undersøkelsen.

4.2 Tilstandsending

I det følgende har jeg valgt å operere ut fra begrepet registreringslokalitet. Med dette menes en punktavmerkning eller en flate (polygon) som er avmerket på kartet. Grunnen til det er at de aller fleste kartavmerkningene i Nord-Aurdal representerer ett enkeltliggende objekt. Dersom det er foretatt inngrep i området, vil bare ett kulturminne være skadet eller fjernet. I ett tilfelle ligger det inntil 20 objekter innenfor et polygon i kommunen. Her har det imidlertid vært utført tiltak som har fjernet alle 20 kulturminnene. Dersom disse telles enkeltvis, vil det slå voldsomt ut på de statistiske beregninger av tapsmengden.

Registreringene er som før nevnt gjennomført i minst tre omganger, nemlig 1972, 1986 og 1990-tallet. Til sammen er 97 lokaliteter der det var

registrert automatisk fredede kulturminner, oppsøkt i år 2000.

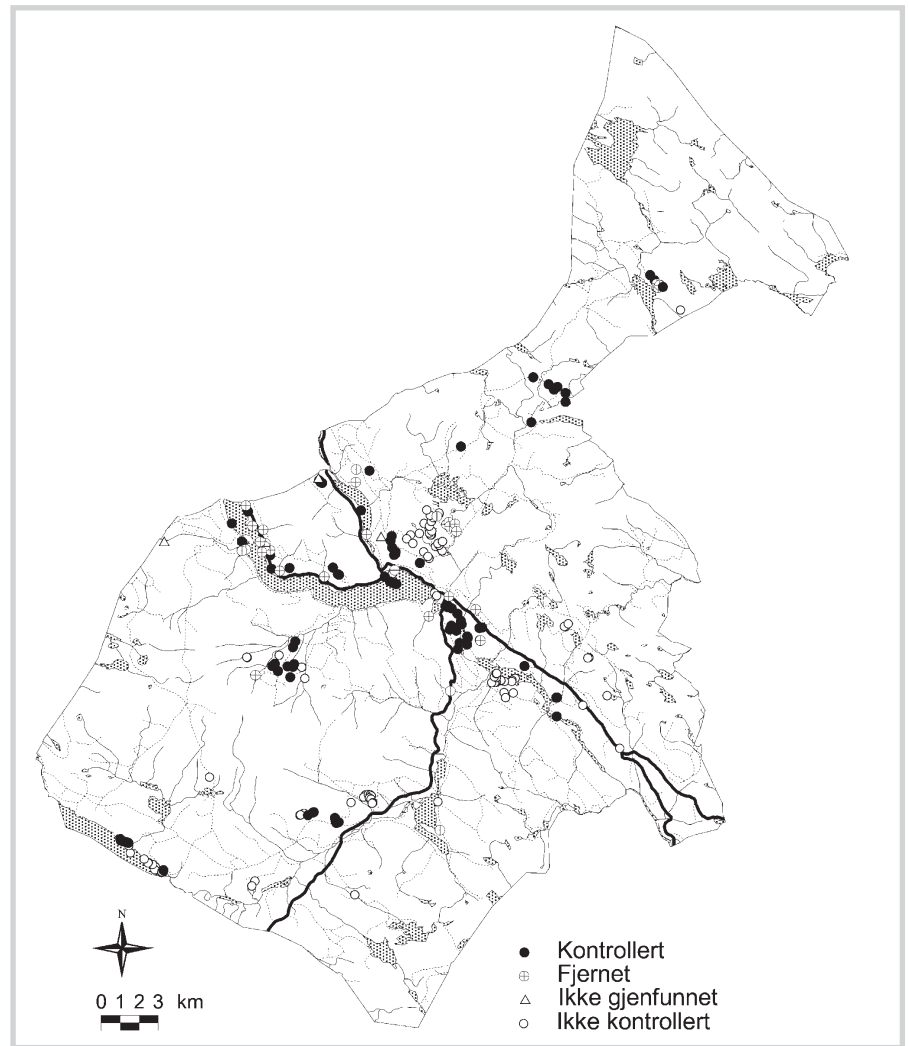
Ti av de kontrollerte lokalitetene var registrert i 1972. De fleste av disse ligger i setergrenda, Etnsenn. Kulturminnene som var registrert her tilhører kategorien utmarksminner og er spor etter fangst eller de har vært del av jernproduksjon. I dette området ble det foretatt nydyrking på 1980-tallet, og fire av gropene er blitt fjernet, samt at én har traktorspor i vernesonen.

Syv lokaliteter var registrert på 1980-tallet. Alle disse var spor etter jernproduksjon og bestod av enkeltliggende kullgroper eller hele jernvinneanlegg med slagghauger og kullgroper. Alle disse var intakte ved kontrollen, men tre groper som lå samlet på en lokalitet var gjenfylte.

Hovedmengden av de kontrollerte lokalitetene ble registrert på 1990-tallet. Disse kulturminnene bestod av gravhauger, gravrøyser, jernvinneanlegg, rydningsrøyser, kullgroper, fangstgroper og jernvinneanlegg. Fra denne registreringsetappen ble det foretatt kontroll på 80 registrerte lokaliteter. Ett felt med rydningsrøyser var fjernet, en kullgrop var noe skadet av veianlegg, mens seks kullgroper og en «kirketuft» var feilavmerket. Tre kullgroper ble ikke gjenfunnet selv om det ikke hadde skjedd endringer i terrenget der de skulle ligge. «Kirketuft» og de øvrige tre kullgropene ble gjenfunnet, men ikke på det stedet der de var avmerkede på kartet. To kullgroper som var beskrevet som gjen-grodde ble heller ikke gjenfunnet. Disse kan imidlertid ligge under kvist og grener som på kontrolltidspunktet lå i områdene der de var avmerket. De inngår derfor ikke i antall feilavmerkede kulturminner.

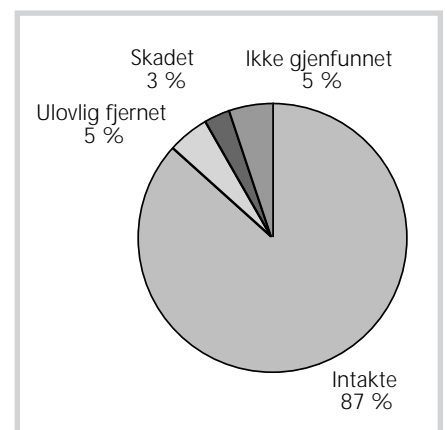
Det samlede resultatet etter at 97 automatisk fredede kulturminner i kommunen var kontrollregistrert, viste at 84, det vil si 87% av kulturminnene var intakte, mens fem var fjernet. Dette utgjør 5% av totalen. Fem, eller 5%, ble ikke gjenfunnet og tre, 3%, var skadet.

Se figur 4.

Figur 3 Kontrollregistrering av automatisk fredede kulturminner i Nord-Aurdal kommune, Oppland. Alle kartfestede, fjernede fornminner i perioden 1920-2000 inngår i kategorien fjernet.

Figur 4 Resultatet av kontrollen på de 97 kontrollerte lokalitetene i Nord-Aurdal kommune, Oppland, våren 2000.

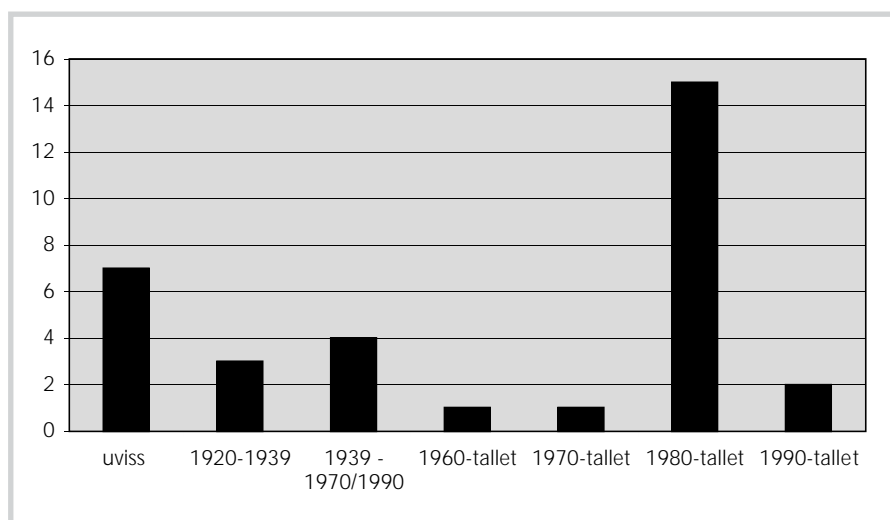
5 Desimering av kartfestede kulturminner i Nord-Aurdal i perioden 1920-2000

Perioden mellom registreringstidspunktet og kontrollen av kulturminner er svært kort; for størstedelen av kulturminnene er den mindre enn 10 år. Hovedkonklusjonen i dette arbeidet må derfor være at det i perioden 1972-2000 har skjedd få endringer i forhold til de kulturminnene som på registreringstidspunktet var intakte. For å få et noe klarere bilde av virkeligheten, kan det derfor være nyttig å se på den informasjonen som finnes om kulturminner som er fjernet i forrige århundre.

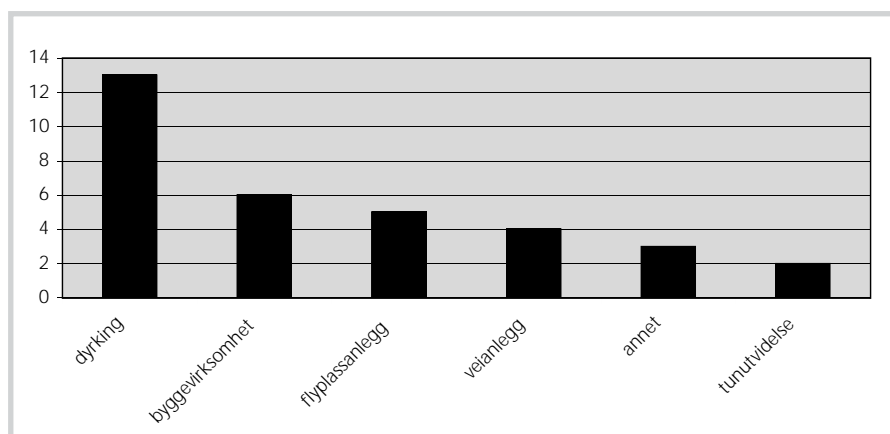
Nord-Aurdal er registrert i forbindelse med konstruksjonen av ØK-kart, og før ØK-registreringer igangsettes i en kommune, blir all informasjon om kulturminner i det angjeldende område samlet. Dette er for eksempel tidligere utførte registreringer, informasjon i form av henvendelser som har kommet inn til Landsdelsmuseene samt opplysninger om kulturminner som er omtalt i bygdebøker. Alle lokaliteter som omtales i slike arkivalia blir oppsøkt av registrator, eller han/hun kontakter lokalkjente personer som kan ha opplysninger om kulturminnene. På denne måten blir allerede kjente kulturminner stedfestet og beskrevet. Kulturminner som er fjernet på registreringstidspunktet, men der grunneier eller andre lokalkjente har opplysninger om hvor de lå, blir også registrert. Ofte kan det da komme frem opplysninger om når kulturminnet ble fjernet og årsaken til dette. Rapportene viser at det finnes kunnskap om 33 lokaliteter der det er fjernet automatisk fredete kulturminner. Blant de fjernede finner vi kullgroper, fangstgroper, rydningsrøyser, gravrøyser og gravhauger. Antall kjente, kartfestede og fjernede kulturminner i kommunen er svært lite, men det kan likevel gi en pekepinn om tidsbolken for aktiviteter som utraderte kulturminnene og hvilke aktiviteter dette var. I følge rapportene er tidspunktet for fjerningen av sju kulturminner ukjent. Fire var intakte på registreringstidspunktet i 1939, men de var fjernet ved neste registrering som fant

sted i 1970 eller 1990. De øvrige har mer nøyaktige tidsangivelser, selv om det bare kan være innenfor et tiår. Tabellen peker i retning av at de fleste er fjernet på 1980-tallet. Se **figur 5**. Registrator har også forsøkt å frem-skaffe opplysninger om årsaken til at kulturminnene er fjernet, og denne er oppgitt i de fleste av disse registreringsrapportene. Sammenstillingen tyder på at den største trusselen for kulturminner i Nord-Aurdal gjennom det siste århundret har vært jordbruk-saktiviteter. Se **figur 6**.

Figur 5 Tidspunkt for fjerning av de kartfestede, automatisk fredete kulturminnene i perioden 1920-2000, Nord-Aurdal kommune, Oppland.

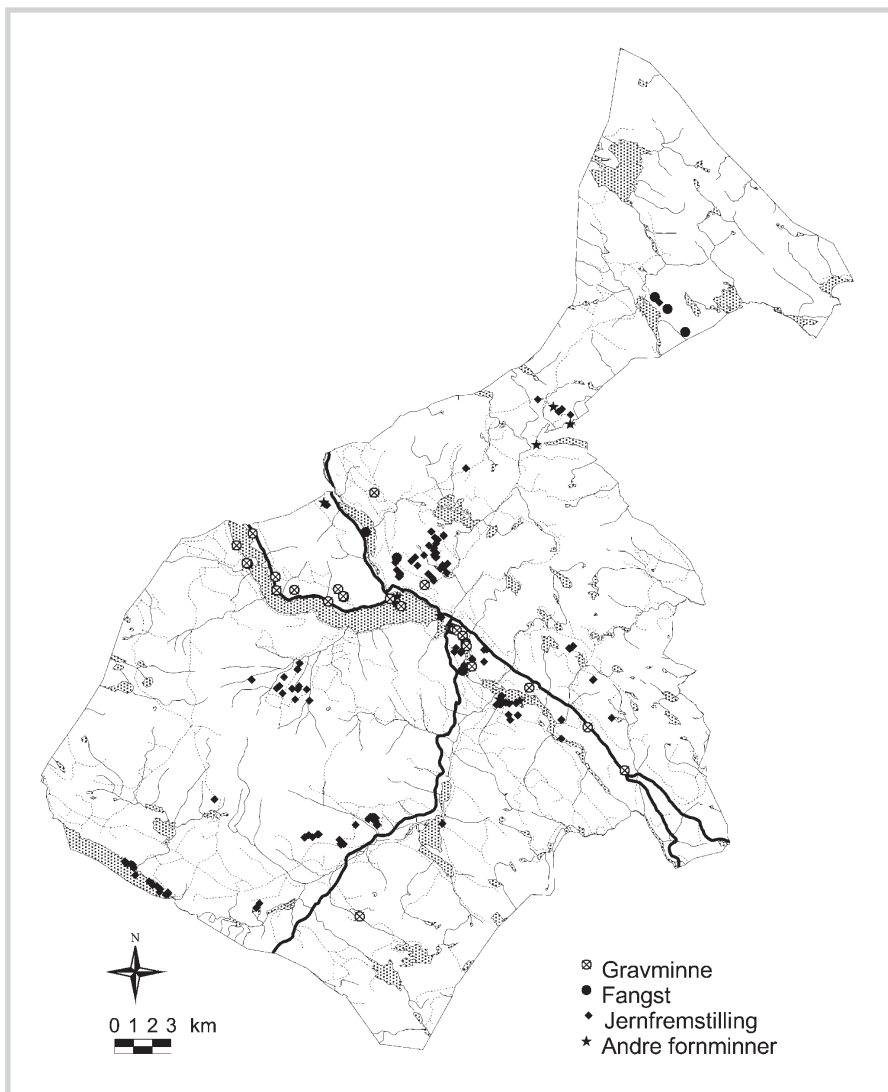
Figur 6 Årsaken til at kulturminnene er fjernet i perioden 1920-2000, Nord-Aurdal kommune, Oppland.

6 Sammenfatning

Nord-Aurdal kommune i Oppland fylke er en innlandskommune som preges av synkende folketall og øking i service-næringene. Våren 2000 ble det foretatt kontrollregistrering på 97 steder der det var registrert automatisk fredede kulturminner i 1972, 1986 og 1991. Ved denne kontrollen ble det påvist at:

- Antall intakte lokaliteter var 84.
- På fem områder var kulturminnene fjernet: Fire enkeltliggende groper var fjernet i forbindelse med dyrking. Ett felt med 20 rydningsrøys-er var fjernet i forbindelse med husbygging.
- To enkeltliggende kullgroper hadde skader som var påført dem etter registreringstidspunktet. Skadene var forårsaket av motorisert ferdsel og veilbygging.
- Én samling groper var fylt igjen med masse.
- To gjengrodde kullgroper ble ikke funnet, mulig fordi det lå for mye kvist i områdene
- Syv lokaliteter var feilavmerket, og tre av disse ble ikke gjenfunnet
- I perioden 1920-2000 er det kjent at 33 lokaliteter med fornminner er fjernet. Av disse ble 15 fjernet på 1980-tallet. Tretten av de 33 er fjernet i forbindelse med dyrking.

7 Kilder

Aschehoug og Gyldendals Store norske leksikon. 1979 og 1999. - Oslo

Binns, Kari Støren 1998: Fortidens minner i dagens landskap. Status for automatisk fredete kulturminner i Trondheim kommune, Sør-Trøndelag 1997. - NIKU Oppdragsmelding 064. Trondheim, NINA*NIKU: 1-24.

Binns, Kari Støren. 2000: Fortidens minner i dagens landskap. Status for automatisk fredete kulturminner i Grong kommune, Nord-Trøndelag 1999. - NIKU Oppdragsmelding 096. - Oslo, NINA*NIKU: 1-27.

Fasteland, Arthur. 1998: Fortidens minner i dagens landskap. Status for automatisk fredete kulturminner i Voss kommune, Hordaland i 1998. - NIKU Oppdragsmelding 078. - Oslo, NINA*NIKU: 1-17.

Fornminneregisteret. Register over faste fornminner. NIKU

Holm-Olsen, Inger Marie. 1998: Fortidens minner i dagens landskap. Status for automatisk fredete kulturminner i Tromsø kommune, Troms 1997. - NIKU Oppdragsmelding 068. - Trondheim, NINA*NIKU: 1-19.

Håvaldsen, Per. 2000: Fortidens minner i dagens landskap. Status for automatisk fredete kulturminner i Gjesdal kommune, Rogaland 1999. - NIKU Oppdragsmelding 097. - Oslo NINA*NIKU: 1-19.

Lov om Kulturminner av 9. Juni 1978. Sollund, May-Liss Bøe. 1997: Fortidens minner i dagens landskap. Status for automatisk fredete kulturminner i Skien kommune, Telemark 1997. - NIKU Oppdragsmelding 042. - Trondheim, NINA*NIKU: 1-30.

Figur 7 Alle kartfestede, automatisk fredete kulturminnelokaliteter i Nord-Aurdal kommune, Oppland per 01.07.2000.

8 Vedlegg

Vedlegg 1: Oversikt over fornminnene som er kontrollert

Id	Tilstand 2000	Skadeårsak	Avmerkningen	Enkeltminner	Antall	Reg. Dato
030531	Intakt		I orden	Grop	1	30.06.1972
030532	Intakt		Feilavmerket	Tuft	1	04.07.1972
030558	Intakt		I orden	Fangstgrop	1	04.07.1972
030559	Fjernet 1980	Gårdstun	I orden	Fangstgrop	1	04.07.1972
030560	Fjernet 1980	Dyrking	I orden	Fangstgrop	1	04.07.1972
030561	Avskåret 1980	Dyrking	I orden	Fangstgrop	1	04.07.1972
030562	Intakt		I orden	Kullgrop	1	04.07.1972
030563	Fjernet 1980	Dyrking	I orden	Kullgrop	1	04.07.1972
030564	Fjernet 1980	Dyrking	I orden	Fangstgrop	1	04.07.1972
030567	Intakt		I orden	Grop	1	20.06.1972
030549	Intakt		I orden	Jernvinneanlegg	1	15.08.1986
030550	Intakt		I orden	Kullgrop	1	15.08.1986
030551	Gjenfylte		I orden	Kullgrop	3	17.08.1986
030552	Intakt		I orden	Kullgrop	3	17.08.1986
030553	Intakt		I orden	Jernvinneanlegg	4	16.08.1986
030554	Intakt		I orden	Kullgrop	1	16.08.1986
030555	Intakt		I orden	Kullgrop	1	16.08.1986
009281	Intakt		I orden	Gravhaug	2	10.06.1992
009282	Intakt		I orden	Gravhaug	1	10.06.1992
009283	Intakt		I orden	Gravhaug	1	10.06.1992
009347	Intakt		I orden	Gravhaug	1	09.06.1992
009360	Intakt		I orden	Fangstgrop	1	03.06.1992
009361	Intakt		I orden	Gravhaug	1	02.06.1992
009362	Intakt		I orden	Gravhaug	2	03.06.1992
009363	Intakt		I orden	Gravhaug	1	02.06.1992
009367	Intakt		I orden	Gravhaug	1	23.09.1991
009371	Intakt		I orden	Gravhaug	1	19.09.1991
009373	Intakt		I orden	Gravhaug	2	23.09.1991
009383	Intakt		I orden	Grop	1	12.09.1996
009384	Intakt		I orden	Kullgrop	1	12.09.1996
009385	Intakt		I orden	Kullgrop	1	12.09.1996
009423	Intakt		I orden	Gravrøys	2	19.09.1991
009424	Intakt		I orden	Gravrøys	2	19.09.1991
009425	Intakt		I orden	Gravrøys	1	19.09.1991
009426	Intakt		I orden	Gravrøys	1	19.09.1991
009427	Intakt		I orden	Gravrøys	1	19.09.1991
009428	Intakt		I orden	Gravrøys	1	19.09.1991
009429	Intakt		I orden	Kullgrop	1	20.09.1991
009430	Intakt		I orden	Kullgrop	2	24.09.1991
009431	Intakt		I orden	Gravrøys	1	19.09.1991
009432	Intakt		I orden	Kullgrop	1	25.09.1991
009433	Intakt		I orden	Kullgrop	1	25.09.1991
009434	Intakt		I orden	Kullgrop	1	25.09.1991
009435	Avskåret, 1995?	Vei	I orden	Kullgrop	1	25.09.1991
009436	Intakt		I orden	Kullgrop, fangstgrop	3	26.09.1991
009437	Intakt		I orden	Gravrøys	1	19.09.1991
009438	Fjernet 1995?	Bolig	I orden	Rydningsrøys	20	26.09.1991

Forts. **vedlegg 1:** Oversikt over fornminnene som er kontrollert

Id	Tilstand 2000	Skadeårsak	Avmerkningen	Enkeltminner	Antall	Reg. Dato
009439	Intakt		I orden	Kullgrop	1	27.09.1991
009440	Intakt		I orden	Kullgrop	1	27.09.1991
009443	Intakt		I orden	Kullgrop	1	25.09.1991
009444	Intakt		I orden	Gravrøys	1	26.09.1991
009445	Intakt		I orden	Gravrøys	1	15.06.1990
009446	Intakt		I orden	Fangstgrop	1	24.09.1991
009456	Ikke gjenfunnet		Kan være i orden	Kullgrop	1	27.09.1991
009457	Intakt		I orden	Fangstgrop	1	27.09.1991
009458	Intakt		I orden	Kullgrop	1	29.09.1991
009459	Intakt		I orden	Kullgrop	1	30.09.1991
009460	Intakt		I orden	Kullgrop	1	30.09.1991
009464	Intakt		I orden	Kullgrop	1	27.09.1991
009488	Intakt		I orden	Kullgrop	1	30.09.1991
009489	Intakt		I orden	Kullgrop	1	30.09.1991
009490	Intakt		I orden	Gravkiste	1	15.06.1990
009491	Intakt		feilavmerket	Kullgrop	1	15.06.1990
009492	Intakt		I orden	Grop Røys	1	15.06.1990
009493	Intakt		I orden	Kullgrop	1	15.06.1990
009495	Intakt		I orden	Gravhaug Rydningsrøys	1	15.06.1990
009496	Intakt		I orden	Gravhaug	1	30.09.1991
009510	Intakt		I orden	Kullgrop	1	01.10.1991
009511	Intakt		I orden	Kullgrop	1	01.10.1991
009512	Intakt		I orden	Kullgrop	1	01.10.1991
009522	Intakt		I orden	Gravrøys	1	28.09.1991
019933	Ikke gjenfunnet		feilavmerket	Kullgrop	1	20.05.1997
019934	Ikke gjenfunnet		feilavmerket	Kullgrop	1	20.05.1997
019935	Ikke gjenfunnet		feilavmerket	Kullgrop	2	20.05.1997
020823	Intakt		I orden	Gravhaug	1	10.03.1998
030493	Intakt		feilavmerket	Kullgrop	1	26.06.1997
030500	Intakt		I orden	Jernvinneanlegg	1	11.09.1991
030501	Intakt		I orden	Røsteplass	1	11.09.1991
030509	Intakt		I orden	Jernvinneanlegg	1	25.06.1992
030515	Intakt		I orden	Jernvinneanlegg	1	01.06.1993
030516	Intakt		I orden	Jernvinneanlegg	1	10.09.1993
030517	Intakt		I orden	Jernvinneanlegg	1	10.09.1993
030518	Intakt		I orden	Kullgrop	1	10.09.1993
030521	Intakt		I orden	Jernvinneanlegg	1	07.06.1993
030522	Intakt		I orden	Kullgrop	1	10.06.1993
030523	Intakt		I orden	Jernvinneanlegg	3	25.06.1992
030524	Intakt		I orden	Jernvinneanlegg Boplass	1	25.06.1992
030571	Ikke gjenfunnet.		Kan være i orden	Kullgrop	1	12.09.1996
030575	Intakt		I orden	Jernvinneanlegg	1	16.10.1996
030576	Intakt		I orden	Jernvinneanlegg	1	11.09.1991
030577	Intakt		I orden	Jernvinneanlegg	1	11.09.1991
030578	Intakt		I orden	Kullgrop	1	11.09.1991
030579	Intakt		I orden	Gravrøys	1	10.06.1992
030661	Intakt		I orden	Kullgrop	2	15.06.1992
030662	Intakt		I orden	Kullgrop	2	15.06.1992
030663	Intakt		feilavmerket	Kullgrop	2	15.06.1992
030664	Intakt		I orden	Jernvinneanlegg	1	17.06.1992

Vedlegg 2: Oversikt over kartkoordinater, polygon

ID	midtpunktets østkoordinat fra ØK	midtpunktets nordkoordinat fra ØK	GPS øst- koordinat	GPS vest- koordinat	avstand til kartpolygon	kommentar
9430	516414	6757195	516413	6757179	1	
9495	512515	6760726	512516	6760726	0	
9522	519843	6755962	519830	6755958	6	
30500	498824	6746807	498829	6746797	2	
30501	498718	6746852	498706	6746851	1	
30509	507741	6757374	507774	6757367	13	
30515	506809	6755805	506847	6755850	40	
30516	507317	6756050	507310	6756053	0	
30517	507617	6756017	507618	6756075	39	skog
30521	506510	6756072	506546	6756114	44	skog
30522	506658	6756191	506665	6756187	0	
30523	507465	6755470	507462	6755470	0	
30524	507618	6757055	507615	6757052	0	
30532	521249	6770834	521200	6770861	42	meldt Kartverket
30549	509830	6747760	509828	6747780	14	
30552	509792	6747830	509780	6747838	9	
30575	516601	6767592	516599	6767589	0	
30576	498541	6746881	498535	6746834	36	oversvømmet unøyaktig innmåling
30577	498429	6746920	498437	6746925	0	
30578	498401	6747006	498387	6747003	0	
30661	521541	6770549	521543	6770542	1	
30662	521715	6770678	521733	6770680	12	
30664	520453	6771194	520463	6771195	0	

Vedlegg 3: Oversikt over kartkoordinater, punkt

ID	østkoordinat fra ØK	nordkoordinat fra ØK	GPS øst- koordinat	GPS vest- koordinat	avstand ml. ØK og GPS- koordinater	kommentar
9360	511284	6764265	511284	6764264	1	skog
9383	509079	6765872	509076	6765891	19	
9384	509160	6765765	509168	6765777	14	
9385	509251	6765725	509227	6765722	24	
9423	515857	6759097	515860	6759090	8	
9424	515913	6759098	515911	6759096	3	
9425	516339	6758743	516333	6758723	21	skog
9426	516510	6758360	516498	6758385	28	
9427	516507	6758279	516524	6758282	17	skog
9428	516549	6758195	516549	6758223	28	skog
9429	515816	6759187	515811	6759195	9	
9431	516033	6759037	516037	6759027	11	
9432	516833	6757537	516841	6757572	36	skog
9433	515999	6758122	515975	6758145	33	skog
9434	516256	6757856	516273	6757811	48	skog
9435	516266	6757935	516261	6757919	17	
9436	516865	6757467	516889	6757447	31	skog
9437	515797	6759104	515807	6759095	13	
9439	517482	6757996	517497	6757974	27	
9440	517618	6758010	517607	6758007	11	skog
9443	515913	6757910	515912	6757905	5	
9444	515699	6759154	515711	6759149	13	
9445	516824	6757118	516833	6757112	11	
9446	516337	6756886	516331	6756895	11	
9457	512901	6762892	512905	6762892	4	
9458	512835	6762649	512831	6762652	5	
9459	513082	6762059	513069	6762063	14	
9460	513056	6762005	513041	6761994	19	
9464	512907	6762266	512907	6762260	6	
9488	513061	6761926	513023	6761946	43	skog
9489	513000	6761893	512950	6761930	62	skog
9490	513108	6760344	513129	6760370	33	
9491	513025	6760368	513043	6760330	42	meldt Kartverket
9493	512779	6760494	512778	6760494	1	
9496	514365	6761447	514366	6761447	1	
9510	521513	6753276	521512	6753279	3	
9511	521546	6754267	521550	6754253	15	
9512	521518	6754273	521549	6754281	32	
20823	507471	6761244	507470	6761236	8	
30493	500655	6745342	498384	6747005	2815	meldt Kartverket
30518	507678	6756164	507688	6756187	25	skog
30531	522148	6769898	522158	6769895	10	
30550	509750	6748027	509738	6748042	19	
30553	508587	6748320	508587	6748321	1	
30554	508642	6748334	508629	6748327	15	
30555	508324	6748180	508335	6748178	11	
30558	526675	6776550	526670	6776555	7	
30561	527344	6775906	527356	6775901	13	
30562	526918	6776257	526919	6776250	7	
30567	520330	6768823	520278	6768789	62	mulig feilmarkering
30579	511748	6766352	511741	6766354	7	
30663	522153	6770365	522029	6770379	125	meldt Kartverket

Vedlegg 4: Oversikt over kulturminner som ble fjernet i perioden 1920-2000

Fornminnets art	Id	Tilstand	Fjerningsår	Omtrentlig	Fjerningsårsak
Jernvinneanlegg	009379	Fjernet	1929	1920-1939	byggevirksomhet
Fangstgrop	009421	Fjernet	uviss	uviss	byggevirksomhet
Rydningrøys	009438	Fjernet	1990	1990-tallet	byggevirksomhet
Fangstgrop	009449	Fjernet	1978	1980-tallet	byggevirksomhet
Gravhaug	009498	Fjernet	1980	1980-tallet	byggevirksomhet
Gravhaug	009503	Fjernet	1972	1970-tallet	byggevirksomhet
Gravhaug	009352	Fjernet	1939	etter 1939	dyrking
Jernvinneanlegg	009353	Fjernet	uviss	uviss	dyrking
Gravhaug	009354	Fjernet	1939	etter 1939	dyrking
Gravhaug	009355	Fjernet	1939	etter 1939	dyrking
Jernvinneanlegg	009357	Fjernet	1968	1960-tallet	dyrking
Gravhaug	009358	Fjernet	uviss	uviss	dyrking
Gravrøys	009359	Fjernet	uviss	uviss	dyrking
Grav	009365	Fjernet	1930	1920-1939	dyrking
Gravhaug	009965	Fjernet	1990	1990-tallet	dyrking
Fangstgrop	030560	Fjernet	1980	1980-tallet	dyrking
Kullgrop	030563	Fjernet	1980	1980-tallet	dyrking
Fangstgrop	030564	Fjernet	1980	1980-tallet	dyrking
Gravrøys	030566	Fjernet	1980	1980-tallet	dyrking
Jernvinneanlegg	030666	Fjernet	uviss	uviss	erosjon
Kullgrop	009482	Fjernet	1983	1980-tallet	flyplassanlegg
Kullgrop	009483	Fjernet	1983	1980-tallet	flyplassanlegg
Kullgrop	009484	Fjernet	1983	1980-tallet	flyplassanlegg
Kullgrop	009485	Fjernet	1983	1980-tallet	flyplassanlegg
Kullgrop	009486	Fjernet	1983	1980-tallet	flyplassanlegg
Kullgrop	009481	Fjernet	1980	1980-tallet	lysløype
Gravhaug	009377	Fjernet	1939	etter 1939	tunutvidelse
Jernvinneanlegg	030559	Fjernet	1980	1980-tallet	tunutvidelse
Grav	009285	Fjernet	uviss	uviss	uviss
Gravhaug	009349	Fjernet	1919	1920-1939	uviss, undersøkt
Gravhaug	009381	Fjernet	1980	1980-tallet	veianlegg
Kullgrop	009441	Fjernet	uviss	uviss	veianlegg
Kullgrop	030665	Fjernet	1982	1980-tallet	veianlegg

NIKU publikasjonsliste / Publications

pr. 24.04.01

1. Fagrapporter / Scientific reports
2. Oppdragsmeldinger / Assignment reports
3. Temahefter / NIKU Topics
4. Faktaark / Fact Sheet
5. NIKU publikasjoner / NIKU publications

Fra 2001 går NIKU bort fra de tidligere seriene, Fagrapport, Oppdragsmelding og Temahefte, og utgir én serie, NIKU publikasjoner. Serien nummereres i fortsettelse av Oppdragsmeldingene, men vil innholdsmessig omfatte det vide spekter av kulturminnefaglige tema og rapporter som tidligere fordelte seg på tre serier.

Faktaark er gratis. Øvrige publikasjoner koster fra kr. 100,- avhengig av størrelse. Det tas forbehold om at enkelte publikasjoner kan være utsolgt.

Kontaktadresse /
Publications can be bought from:
NINA•NIKU, Dronningensgt. 13,
Postboks 736 Sentrum, N-0105 Oslo
Tlf./Tel.: (+47) 23 35 50 00
Faks/Fax: (+47) 23 35 50 01

1. NIKU Fagrapporter

001 Malte 1500-talls bonader i Rygnestadloftet, Valle i Setesdal. Presentasjon av et konserveringsprosjekt. *Gundhus, G., Gjertsen, R. & Andersson, G. 1995*

002 Haug på Hadseløya: en gravplass fra kristningstiden. Antropologiske undersøkelser av skjelettmaterialet. *Sellevoid, B.J. 1996*

003 Historiske kart og kulturminnevern. En metode for landskapsanalyse. *Jerpåsen, G., Sollund, M.-L.B. & Widgren, M. 1997*

004 Klima i stavkirker: Lokal klimatisering av menigheten i Kaupanger stavkirke, Sogndal kommune. *Olstad, T.M. & Haugen, A. 1997*

005 Begrensning av skader på kulturlag i middelalderbyene. *Reed, I.W. 1997*

006 Skjelettfunnene fra Ytre Elgsnes. Antropologiske undersøkelser. *Sellevoid, B.J. 1998*

007 Konserveringsarbeider i Olavsklosteret i Oslo 1989-1997. En kilde til økt kunnskap om klosterets bygningshistorie. *Hauglid, L. 1998*

008 Trondenes kirkes tidligste bygningshistorie. *Storsletten, O. 1998*

009 Storøya - Hamarbiskopens ladegård i middelalderen? Seminarrapport *Brendalsmo, A.J. (Red.) 1998*

010 Picts and Vikings at Westness. Anthropological investigations of the skeletal material from the cemetery at Westness, Rousay, Orkney Islands. *Sellevoid, B.J. 1999*

011 Twelve whalers from Svalbard. Skeletal remains from Liknesset on the Vasa peninsula. *Sellevoid, B.J. 2000*

012 Tjærebreving av stavkirker fra middelalderen. *Egenberg, I.M. 2000*

2. NIKU Oppdragsmeldinger

001 Utstein kloster - planlagte vedlikeholdstiltak: utredning av konsekvensene for kulturminnet. *Dunlop, A.R. 1995*

002 Utstein kloster: resultatene fra de arkeologiske forundersøkelsene mars 1995 og innstillinger til det videre arbeidet i 1995. *Dunlop, A.R. 1995*

003 Ommundgård gnr 134 bnr 1 Viggja, Skaun k, Sør-Trøndelag: Antropologisk undersøkelse av skjelettmateriale. *Sellevoid, B.J. 1995*

004 Innberetningen om arkeologiske forundersøkelser i Skagen 18, Stavanger. *Dunlop, A.R. 1995*

005 Clemenskirkeruinen 1994. Saxegaardsgate 11, Gamlebyen, Oslo: Antropologisk undersøkelse av skjelettmateriale. *Sellevoid, B.J. 1995*

006 Konserveringsarbeid i Lyngdal kirke, Numedal. *Olstad, T.M. 1995*

007 Registrering av nasjonale kulturminner. Delprosjekt: Forslag til oppbygging av en database til registrering av bevaringstilstanden for kirkekunst og veggfast dekor i kirker og fredede bygninger. *Sommer-Larsen, A. 1995*

008 NSB. Nytt dobbeltspor fra Skøyen - Asker. Kulturminner og kulturmiljø, KU-fase 2. *Skar, B., Hov, K. & Tønnesen, T. L. 1995*

009 Ny E18 Melleby - Askim, Østfold fylke. Fagrapport Kulturminner og kulturmiljø. *Skar, B., Sollund, M.-L. B., Tønnesen, T. L. & Bergstøl, J. 1995*

010 Vegetasjonshistorisk undersøkelse av felt med rydningsrøyser på Forsand gnr. 41 bnr. 6, Forsand i Rogaland. *Prøsch-Danielsen, L. 1996*

011 Befaring og rådgiving for kulturetaten i Hedmark Fylkeskommune etter flommen i Østerdalen, juni 1995. *Brønne, J. 1995*

012 Lydvalloftet, Voss kommune i Hordaland. Undersøkelser og konservering av malt dekor fra middelalderen. *Gundhus, G. 1996*

013 Domkirkegården i Trondheim. En evaluering av arkeologiske interesser i området. *Reed, I.W. 1995*

014 Archaeological excavation at 3-5 Bersvendveita, Trondheim, 1995-1996. *Towle, B., Booth, A.H. & Sandvik, P.U. 1996*

015 Arkeologiske forundersøkelser i BRM 480 Nonneseterkvartalet 1995 & 1996. *Dunlop, A.R. 1996*

016 Bf 85 Agerup Gård, Nøtterøy kommune i Vestfold. Befaring og fargeundersøkelser 1995-96. Konservering av et 1700 talls papirtapet 1997. *Brønne, J. & Heggenhougen, B. 1998*

017 Jernbanetunnel under Gamlebyen, Oslo. Konsekvensutredning. Kvalitetssikring tema Kulturmiljø. *Skar, B., Molaug, P.B. & Tønnesen, T. L. 1995*

018 E6 Tysfjord, Nordland fylke. Fagrapport Kulturminner og kulturmiljø. *Skar, B., Hauglid, M. & Steinlien, O. 1996*

019 Arkeologiske forundersøkelser i BRM 487 Nonneseterkvartalet, 1996. *Dunlop, A.R. 1997*

020 Krusifiks fra Vågå kirke, Vågå kommune i Oppland. Konservering. *Hauglid, L.K. 1996*

021 E18 mellom Ekeberg tunnelen og Oslotunnelen. Utredning av kulturminner og kulturmiljø. Konsekvensutredning. *Skar, B., Molaug, P.B. & Tønnesen, T. L. 1996*

022 A 335 Grip Stavkirke, Grip, Kristiansund kommune. Tilstandsbeskrivelse og forslag til konserveringstiltak 1993. *Olstad, T.M. 1996*

023 Den middelalderse Kristusfiguren fra Otterøy kirke, Namsos kommune i Nord-Trøndelag. Et konserveringsprosjekt. *Frøysaker, T. 1996*

024 Trykte 1500-talls tekstiler i Rygnestadloftet. Undersøkelser, konservering og restaurering. *Gundhus, G. 1996*

025 Orgelprospektet i Oslo Domkirke - Undersøkelser. *Norsted, T. 1996*

026 Kaupanger stavkirke / De Heibergske Samlinger: Kristi Oppstandelse malt av A. Askevold 1865. Konservering og restaurering. *Andresen, J. & Gundhus, G. 1996*

027 Madonna med barnet. Konservering og restaurering av en polykrom treskulptur fra 1200 tallet i Vallset kirke, Stange i Hedmark. *Olstad, T.M. 1996*

028 Rapport fra seminar om Norges kirker 21.november 1996. *Fikkan, A. 1996*

029 Videreføring av konserveringsarbeidene i Lyngdal kirke, Numedal. Konservering av limfargedekor i kor og skip. *Olstad, T.M. 1996*

Forts. NIKU Oppdragsmeldinger

- 030** Damsgård. Fargeundersøkelser 1985-1988-1993. Systematisering og tolking av funn samt restaureringsforslag. *Frøysaker, T. & Solberg, K.* 1996
- 031** Arkeologisk sjaktovrvåking og undersøkelser i Nedre Langgate, Tjømegaten og Pelagovskvartalet, Tønsberg. *Gansum, T.* 1997
- 032** Arkeologiske undersøkelser og overvåking i Nedre Langgate 30E, Tønsberg. Problematikk omkring typer og bruk av kvistnagler. *Gansum, T.* 1997
- 033** Mindre arkeologiske undersøkelser i Vestfold 1996. *Edvardsen, G., Gansum, T., Sønsterud, K.E. & Ulriksen, E.* 1997
- 034** Mindre arkeologiske undersøkelser i Telemark 1996. *Gansum, T. & Sønsterud, K.E.* 1997
- 035** Søkkorridoren E6 og E18. Kulturminner og kulturmiljøer. *Skar, B., Grimsrud, O., Hov, K. & Tønnesen, T.L.* 1997
- 036** Diverse arkeologiske oppdrag i og omkring Bergen 1995-96. *Dunlop, A.R.* 1997
- 037** Krusifiks fra ca 1500 i Granvin kirke, Hordaland. Undersøkelser, konservering og restaurering. *Bratlie, E.* 1997
- 038** Innberetningen om de arkeologiske undersøkelsene ved Utstein Kloster 1995. *Dunlop, A.R.* 1997
- 039** Konsekvensutredning for ny Rv-2, Kløfta-Kongsvinger. Kulturminner og kulturmiljø. *Skar, B., Sollund, M.-L.B., Tønnesen, T.L. & Rui, L.M.* 1997
- 040** Konservering av limfargedekor i Nore stavkirke. *Solberg, K.* 1997
- 041** Decorations and wall-paintings in vernacular buildings, burial sites, monasteries and temples. Mission for NORAD and the Norwegian Directorate for Cultural Heritage to The Peoples Republic of China and Tibet Autonomous Region. *Brønne, J.* 1997
- 042** Fortidens minner i dagens landskap. Status for automatisk fredete kulturminner i Skien kommune, Telemark 1997. *Sollund, M.-L.B.* 1997
- 043** Utstein Kloster: resultatene fra de arkeologiske forundersøkelsene 26-30.05.97. *Dunlop, A.R.* 1997
- 044** Arkeologiske forundersøkelser ved BRM 528 Nonneseter/Bystasjonen, 1997. *Dunlop, A.R.* 1997
- 045** Bygninger - Samlerapport 1994-1996. *Gundhus, G.(red.)* 1997
- 046** Arkeologiske undersøkelser langs Strandpromenaden, Hamar, 1996. *Nondal, N.T., Roll-Lund, E., Sæther, T. & Wilberg, T.* 1997
- 047** Gården Berg Vestre i Furnes, Ringsaker kommune. Behandling av to dekorerte rom. *Olstad, T.M.* 1997
- 048** Objekter - samlerapport 1994-1996. *Gundhus, G.(red.)* 1997
- 049** Vevelstad kirke, Vevelstad kommune. Et 1700-talls monumentalt oljemaleri på papir. Konservering og restaurering. *Norsted, T.* 1997
- 050** Tydal kirke, Tydal kommune. Undersøkelser, konservering og restaurering av dekorert kortak fra ca 1700. *Bratlie, E., Kusch, H. J., Sommer-Larsen, A. & Gundhus, G.(red.)* 1997
- 051** Konservering av den middelalderse Kristusfigur fra Leksvik kirke, Leksvik kommune i Nord-Trøndelag. *Frøysaker, T.* 1997
- 052** Museumsbygninger i Hedmark fylke. Undersøkelser og evalueringer. *Brønne, J.* 1997
- 053** 300 kV-I Øyberget-Vågåmo Konsekvensutredning for kulturminner og kulturmiljø. Justerte alternativer. *Helliksen, W.* 1997
- 054** Mindre arkeologiske overvåkinger og undersøkelser i middelalderbyene Tønsberg og Skien 1997. *Edvardsen, G. & Sønsterud, K.E.* 1997
- 055** Utgravningene ved vestfronten av Nidaros domkirke. Del I og II. *Reed, I., Kockum, J., Hughes, K. & Sandvik, P.U.* 1997
- 056** Diverse arkeologiske oppdrag i Bergen og på Vestlandet 1996-97. *Dunlop, A.R., Gellein, K. & Hommedal, A.T.* 1997
- 057** Arkeologiske undersøkelser ved Vincens Lunges gate 19/21, Nonneseterkvartalet i Bergen, 1997. *Dunlop, A.R.* 1998
- 058** Bredsgården, Bryggen i Bergen. Konservering av 1700-talls limfargedekor. *Olstad, T.M.* 1997
- 059** Arkeologisk undersøkelse på Klosteret, Bergen 1997-98. *Vevatne, K.* 1998
- 060** Tradisjonell fargebruk på bygårder, Grünerløkka i Oslo. *Hvinden-Haug, L.J., Torp, I. & Olstad, T.M.* 1998
- 061** Arkeologiske undersøkelser i og omkring Kjøttbasaren, Vetrilidsalmenning 2, Bergen 1996-97. *Dunlop, A.R.* 1999
- 062** Bf 93 Yttersø gård, Larvik kommune i Vestfold. Innvendig fargeundersøkelse. *Heggenhougen, B.* 1998
- 063** Konservering av predellan til altartavlan i Rødenes kyrka, Marker kommune i Østfold. *Gjertsen, R.* 1997
- 064** Fortidens minner i dagens landskap. Status for automatisk fredete kulturminner i Trondheim kommune, Sør-Trøndelag, 1997. *Binns, K.S.* 1998
- 065** Rock Art Safeguarding in Zimbabwe. *Norsted, T.* 1998
- 066** Miljøopparbeiding av Nedre Langgate, riksveg 308, Tønsberg kommune. *Edvardsen, G.* 1998
- 067** Altartavlen i Førde kirke, Sogn og Fjordane. Konservering og restaurering 1996-1998. *Gundhus, G.* 1998
- 068** Fortidens minner i dagens landskap. Status for automatisk fredete kulturminner i Tromsø kommune, Troms, 1997. *Holm-Olsen, I.M.* 1998
- 069** Mindre arkeologiske overvåkinger og undersøkelser i tilknytning til middelalderkirker og -kirkegårder i Agder, Telemark og Vestfold, 1997. *Edvardsen, G., Helliksen, W. & Sønsterud, K.* 1998
- 070** Rehabilitering av Tønsberg torv. Arkeologisk overvåking og undersøkelser 1996-1997. *Edvardsen, G., Gansum, T.* 1998
- 071** To båtvrak fra 1600-tallet. Arkeologiske utgravninger på Sørenga i Oslo. *Molaug, P.B.* 1998
- 072** Oppussing og vedlikehold av eldre murfasader 1997. Samlerapport. *Hauglid, L., & Gundhus, G. (red.)* 1998
- 073** Bygningshistoriske undersøkelser. Samlerapport 1997. *Christie, H., Hauglid, L., Norsted, T. & Storsletten, O. (Gundhus, G. red.)* 1998
- 074** Snøhvitutbyggingen. LNG-anlegg på Melkøya, Hammerfest kommune. Konsekvenser for samiske kulturminner. *Johnskareng, A. & Holm-Olsen, I.M.* 1998
- 075** Fargeundersøkelser i Kiøsterudgården, Åsgårdstrand, 1998. *Olstad, T.M.* 1999
- 076** Konservering av bemalte veggplanker fra Ål stavkirke, Buskerud. *Olstad, T.M.* 1999
- 077** Avslutning av konserveringsarbeidene i Lyngdal kirke, Numedal. *Olstad, T.M.* 1999
- 078** Fortidsminne i dagens landskap. Status for automatisk freda kulturminne i Voss kommune, Hordaland i 1998. *Fasteland, A.* 1999
- 079** Baroniet Rosendal i Kvinnherad kommune, Hordaland. Delprosjekt 1: Undersøkelser og forslag til tiltak i 24 utvalgte rom i slottet. *Brønne, J.* 1999
- 080** Stiftsgården i Trondheim. Fargeundersøkelser og konserveringsarbeid 1996-1998. *Solberg, K.* 1999
- 081** Diverse arkeologiske oppdrag i Bergen og på Vestlandet 1997-98. *Dunlop, A. R., Gellein, K., Hommedal, A. T. & Birkenes L. Ø.* 1999
- 082** Samiske kulturminner og kulturlandskap i Mauken-Blåtind øvings- og skytefelt. Utvikling av en GIS- og fjernmålingsbasert metode. *Holm-Olsen, I. M., Grydeland, S. E. & Tømmervik, H.* 1999
- 083** Flahammar gård, Luster kommune i Sogn og Fjordane. Konservering av panelen till två 1700-talls dekorationsmålade rum. *Gjertsen, R.* 1999
- 084** Arkeologiske undersøkelser ved Vincent Lunges gate 19/21, Nonneseterkvartalet i Bergen, 1998. *Dunlop, R.A.* 1999
- 085** Bamble kirke, Telemark. Fargeundersøkelse av interiøret, 1998. *Solberg, K.* 1999
- 086** Planlagt golfbane på Breivikeidet, Tromsø kommune, Troms. Konsekvenser for samiske kulturminner og kulturmiljø. *Buljo, T.-H. & Holm-Olsen, I. M.* 1999

Forts. NIKU Oppdragsmeldinger

087 Fornyelse av reguleringskonsesjon for Mjøsvatn, Vinje og Tinn kommuner i Telemark. Konsekvenser for automatisk fredete kulturminner. *Risbøl, O.* 1999

088 Bygninger: Undersøkelser - Tilstand - Tiltak. Samlerapport 1998. *Gundhus, G. (red.)* 1999

089 Interiør og gjenstander: Undersøkelser - Tilstand - Tiltak. Samlerapport 1998. *Gundhus, G. (red.)* 1999

090 Metall med verneverdi. Handsaming, lagring og vedlikehold av innandørs metallgjenstander. *Bjørke, A.* 1999

091 På sporet av en mangfoldig historie. Kalvariegruppen i Romfo kirke, Sunndal kommune i Møre og Romsdal. *Gundhus, G. & Winnes, M.* 2000

092 Kongsberg kirkes glasslysekroner. Konservering, sikring og dokumentasjon. *Sommer-Larsen, A.* 2000

093 Kulturminner og kulturmiljø i Gråfjell, Regionfelt Østlandet, Åmot kommune i Hedmark. Arkeologiske registreringer 1999, fase 1. *Risbøl, O., Vaage, J., Ramstad, M., Narmo, L.E., Høgseth, H.B., & Bjune, A.* 2000

094 Bevaring av gamle arkiv med kart og tegninger. Ingeniørbrigadens arkiv hos Riksantikvaren. *Korff, K.* 2000

095 Alterskapet i Hamre kirke, Osterøy kommune, Hordaland. Konservering 1999/2000. *Frøysaker, T.* 2000

096 Fortidens minner i dagens landskap. Status for automatisk fredete kulturminner i Grong kommune, Nord-Trøndelag. *Binns, K.S.* 2000

097 Fortidens minner i dagens landskap. Status for automatisk fredete kulturminner i Gjesdal kommune, Rogaland 1999. *Haavaldsen, P.* 2000

098 Diverse arkeologiske oppdrag i Bergen, 1998-99. *Dunlop, A.R., Hommedal, A.T., Moldung, H.R., Nøttveit, O., Trædal, V. & Åstveit, J.* 2000

099 Bygninger, interiører og gjenstander: Samlerapport 1999. *Gundhus, G. (red.)* 2000

100 Asker kirke, Asker kommune i Akershus. Bevaring av kirkens barokke inventar. *Stein, M.* 2000

3. NIKU Temahefter

001 Fornminnevern og forvaltning. En teoretisk og metodisk tilnærming til planlegging og praksis i fornminnevernet. *Hygen, A.-S.* 1996

002 Saving art by saving energy. *Olstad, T.M. & Stein, M.* 1996

003 «Utkantens håndverkere og arbeidere». En aktivitetsanalyse av «Nordre bydel» i middelalderens Tønsberg. Avhandling til magistergrad i nordisk arkeologi ved Universitetet i Oslo, høsten 1995. *Ulriksen, E.* 1996

004 Landskapet som historie. *Brendalmo, J., Jones, J., Olvig, K. & Widgren, M.* 1997

005 Utgravningene i Erkebispegården i Trondheim. Stratigraphic Analysis: Area C. Revised stratigraphic analysis: Areas A, B and K. *McLees, C.* 1998

006 Utgravningene i Erkebispegården i Trondheim. Stratigrafisk analyse: Delfelt D. *Petersén, A.* 1997

007 Utgravningene i Erkebispegården i Trondheim. Stratigrafisk analyse: Delfelt E. *Saunders, T.* 1997

008 Utgravningene i Erkebispegården i Trondheim. Stratigraphic analysis: Area F. *Saunders, T.* 1997

009 Utgravningene i Erkebispegården i Trondheim. Stratigrafisk analyse: Delfelt G. *Olsson, A. & Pettersén, A.* 1997

010 Utgravningene i Erkebispegården i Trondheim. Stratigraphic Analysis: Area H. *McLees, C.* 1998

011 Utgravningene i Erkebispegården i Trondheim. Stratigrafisk analyse: Delfelt M og I. Tegltypologi *Larsson, S., Hommedal, A.T., & Nordeide, S.W.* 1999

012 Excavations in the Archbishop's Palace: Methods, Chronology and Site Development. *Nordeide, S.W. (ed)* 2000

013 Utgravningene i Erkebispegården i Trondheim. Aktivitet og plantebruk belyst ved botaniske analyser. *Sandvik, P.U.* 2000

014 Utgravningene i Erkebispegården i Trondheim. Arbeidsstyrke og lønnsforhold ved erkebisepsetet i 1530-årene. *Nissen, H.A.* 1998

015 Utgravningene i Erkebispegården i Trondheim. Parasittologisk undersøkelse av latriner. *Hartvigsen, R.* 1997

016 Utgravningene i Erkebispegården i Trondheim. Erkebiskopens armbrøstproduksjon. *Booth, A. H.* 1998

017 Utgravningene i Erkebispegården i Trondheim. Kosthold og erverv i Erkebispegården. En osteologisk analyse. *Hufthammer, A.K.* 1999

018 – 022 In prep.

023 Steinvikholm slott - på overgangen fra middelalder til nyere tid. *Nordeide, S.W.* 2000

024 Røde låver – alt under ett tak. NIKU-seminar om enhetslåven, Norges landbrukshøgskole og Norsk Landbruksmuseum, 5. – 6. juni 2000. *Risåsen, G.T. (red.)* 2000

025 Registrering av fornminner for Det økonomiske kartverket 1963-1994. *Skjelsvik, E.* 1998

026 Dendrokronologi og bygningsforskning. *Christie, H., Stormes J.M. & Storsletten, O.* 1998

027 NIKU strategisk instituttprogram Norske Middelalderbyer Forskning om norske middelalderbyer. Seminar april 1998. *Molaug, P.B. (red.)* 1998

028 NIKU strategisk instituttprogram Norske Middelalderbyer 1996-2000. Register ved bygravninger. *Red. Molaug, P.B. og Nordeide, S.W.* 1999

029 Bergverksbyens omland. Om ressursbruk, kultur og natur i Rørosområdet. *Daugstad, K. (red.)* 1999

030 Grindbygde hus i Vest-Norge. NIKU-seminar om grindbygde hus, Bryggens Museum 23-25.03.98. *Schjelderup, H. og Storsletten, O. (red.)* 1999

031 NIKU 1994 - 1999. Kulturminneforskningens mangfold. *Gundhus, G., Seip, E. og Ulriksen, E. (red.)* 1999

032 NIKU strategisk instituttprogram 1996-2000 Hus i Norge. Kilder om hus. Skriftlige kilder, bilder, muntlige kilder. *Horgen, J.E.* 2000

033 Hertug Skule til evig minne. Rekonstruksjon og fargesetting av en middelaldergravplate. *Brendalmo, A.J., Plahter, U. & Selsjord, M.* 2000

034 Grindbygde hus i Vest-Norge. Eksempelsamling. *Schjelderup, H. og Storsletten, O. (red.)* 2000

4. NIKU Faktaark

1995-25	Om 1500-talls bonader i Setesdal.
1996-6	Om utgravninger i Domkirkegården i Trondheim.
1996-8	Om gravfunn på Hadseløya i Vesterålen.
1996-13	Om Lydvaloftet på Voss.
1996-20	Om kulturminner og E18 gjennom Oslo.
1997-6	Om kvistnagler fra Tønsberg.
1997-7	Om kristusfigur fra Otterøy kirke.
1997-13	Om konservering i Nore stavkirke.
1997-19	Om ødeleggelse av kulturminner i Skien kommune.
1997-22	Om historiske vandringer i Trondheim.
1998-2	Om konservering og restaurering av 1700-talls maleri i Vevelstad kirke.
1998-4	Om skader på kulturlag i middelalderbyer.
1998-12	Om utgravningene i Erkebispegården.
1998-15	Om ødeleggelse av kulturminner i Trondheim.
1998-16	Om Fuglefrisen i Olavsklosteret i Oslo.
1998-17	Om konservering og restaurering av altertavlen i Førde kirke.
1998-20	Om to båtvrak fra 1600-tallet funnet på Sørenga i Oslo.
1998-22	Om arkeologiske utgravninger av Vestfrontplassen i Trondheim.

Forts. NIKU Faktaark

- 1998-24 Om armbrøstproduksjon i Trondheim.
- 1999-2 Om utgravninger på Tønsberg torv.
- 1999-6 Om konserveringen av 19 bemalte veggplanker i Ål stavkirke.
- 1999-8 Om kosthold og erverv i Erkebispegården i Trondheim.
- 1999-9 Om fargene i Kjøsterudgården i Åsgårdstrand.
- 1999-14 Om fargeundersøkelser og konserveringsarbeider ved Stiftsgården i Trondheim.
- 1999-16 Om jubileumstemaheftet «NIKU 1994-1999 – Kulturminneforskningens mangfold».
- 1999-18 Om GIS og samiske kulturminner i Mauken-Blåtind øvings- og skytefelt i Troms.
- 1999-19 Om fargeundersøkelser i Bamble kirke i Telemark.
- 1999-20 Om grindbygde hus i Vest-Norge.
- 2000-4 Om handsaming av metallgjenstander med verneverdi.
- 2000-5 Om kalvariegruppen i Romfo kirke.
- 2000-8 Om bygningshistoriske kilder.
- 2000-10 Om Kongsberg kirkes glasslysekroner fra omkring 1760.
- 2000-11 Om Steinvikholm slott i Trondheimsfjorden.

5. NIKU publikasjoner

101 Brekke Søndre, Skien i Telemark. Farge- og bygningshistoriske undersøkelser i hovedbygningen 1999. *Brønne, J. & Winness, M.* 2001

102 Kulturminner og kulturmiljø i Gråfjell, Regionfelt Østlandet, Åmot kommune i Hedmark. Arkeologiske registreringer 2000, fase 2. *Risbøl, O., Vaage, J., Fretheim, S., Narmo, L.E., Rønne, O., Myrvoll, E., & Nesholen, B.* 2001

103 Eidsvoll 2014 – et visjonsprogram. *Risåsen, G.Th.* 2001

104 Strategisk instituttprogram 1996-2001. Konservering: strategi og metodeutvikling. *Swensen, G. (red.).* 2001

105 Kors og krusifiks. Tre utsnitt av deres historie. *Brendalsmo, A.J., Frøysaker, T., Jensenius, J.H.* 2001

106 Fortidens minner i dagens landskap. Status for automatisk fredete kulturminner i Fræna kommune, Møre og Romsdal 2000. *Binns, K. S.* 2001